

VAKVERNIEUWING MODERNE VREEMDE TALEN

Taalvaardig binnen een kennisrijk curriculum

De vakvernieuwingscommissie werkt momenteel aan een actualisatie van de eindexamenprogramma's voor de moderne vreemde talen. In deze vernieuwde programma's staan drie domeinen centraal: communicatie, cultuurbewustzijn en taalbewustzijn. Daarnaast moet de digitale geletterdheid van leerlingen ontwikkeld worden. De implementatie van dit curriculum voor de bovenbouw heeft grote gevolgen voor de ontwikkeling van het materiaal dat in de lessen en voor de schoolexamens gebruikt wordt. Dit artikel bespreekt een model dat het effectief ontwerpen van dit lesmateriaal en de schoolexamens kan ondersteunen.

MARRIT VAN DE GUCHTE, INDIRA WAKELKAMP & MIREILLE HASSEMER

De eindexamenprogramma's zijn aan actualisatie toe. Dat roept de vraag op welke vaardigheden en kennis leerlingen eigenlijk moeten hebben nadat ze het curriculum moderne vreemde talen (mvt) in het voortgezet onderwijs hebben doorlopen. De vakvernieuwingscommissie (vvc) van SLO heeft vanuit het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap de opdracht gekregen om met deze vraag aan de slag te gaan en conceptexamenprogramma's te ontwikkelen voor vmbo tot en met vwo. Het doel is helder: het Nederlandse mvt-onderwijs moet leerlingen opleiden tot 'taalvaardige, cultuurbewuste en

taalbewuste burgers die zelfredzaam, reflectief, creatief en met vertrouwen deelnemen aan digitale en niet-digitale communicatie in meertalige en pluriculturele contexten' (SLO, 2023).

Het huidige eindexamenprogramma doet onvoldoende recht aan dit doel en heeft ertoe geleid dat de verschillende taalvaardigheden (lezen, luisteren, schrijven, spreken) vaak afzonderlijk worden aangeboden. Daarnaast is er in dit curriculum zeker aandacht voor literatuur, maar weinig tot geen aandacht voor taalkundige of bredere culturele thema's.

Cultuur- en taalbewustzijn

Om leerlingen niet alleen op te leiden tot taalvaardige,

Laat leerlingen zien dat taal en cultuur sterk met elkaar verbonden zijn

maar ook cultuur- en taalbewuste burgers pleit het Meesterschapsteam Moderne Vreemde Talen in hun visie voor de integratie van de inhoudsgebieden taal- en cultuurbewustzijn (Berns et al., 2022). Leerlingen doen op deze manier relevante kennis op uit de taal-, literatuur- en cultuurwetenschap en kunnen aan de hand van deze inhoud hun taalvaardigheid vergroten.

Omdat wij als vakdidactici binnen de lerarenopleiding van de Universiteit van Amsterdam (Interfacultaire Lerarenopleiding) studenten voorbereiden op het taalonderwijs van de toekomst, introduceerden we de door de vvc voorgestelde drie domeinen die momenteel in concept de kern van de vernieuwde examenprogramma's vormen (zie kader 1) bij het vak Vakdidactiek 2. Binnen dit vak geven studenten in tweetallen een vakdidactische demonstratie aan medestudenten en opleiders van een, met vakdidactische literatuur onderbouwde, bovenbouwles. De studenten kiezen hierbij zelf, in overleg met de groep, relevante onderwerpen. Waar de afgelopen tien jaar onderwerpen als communicatieve grammatica

en luister- en leesstrategieën populair waren, kwam er na onze inbreng van de vvc-voorstellen meer aandacht voor cultuur- en taalgerelateerde inhoud. We zagen hoe studenten met veel enthousiasme onderwerpen aandroegen die ze bij hun talenstudies zo interessant vonden, en die ze toegankelijk wilden maken voor hun leerlingen.

Inzichten

Tijdens het ontwerpen en uitvoeren van de lessen leerden zowel de studenten, als wij de vakdidactici, veel over de implementatie van de drie voorgestelde domeinen en digitale geletterdheid. Deze inzichten zullen we bespreken zodat alle betrokken bij de uitvoering van de vakvernieuwing (docenten, uitgevers, opleiders, leerlingen, onderzoekers) hier mogelijk hun voordeel mee kunnen doen.

1. Koppel taal- en cultuurinhouden aan productieve vaardigheden

Zorg ervoor dat leerlingen bij het verkennen van een nieuw onderwerp naast receptieve vaardigheden ook productieve vaardigheden ontwikkelen. Dit kan soms lastig zijn wanneer het over een complex onderwerp gaat zoals Frans–Duitse betrekkingen. Leerlingen beschikken vaak over onvoldoende vocabulaire kennis om hier op niveau over te praten of schrijven. Laat leerlingen dan toch op hun eigen ERK-niveau iets in de doeltaal produceren over dit onderwerp. Bijvoorbeeld: maak in het Frans of Duits een lijstje met drie tips die je landen kunt geven om vriendschappelijke relaties aan te gaan. Maak hierbij gebruik van de woorden en zinnen in de teksten die je gelezen hebt.

2. Leg de relatie tussen taal en cultuur

Taal- en cultuurbewustzijn zijn vaak geen gescheiden domeinen. Laat leerlingen zien dat taal en cultuur sterk met elkaar verbonden zijn. Besteed in een les over de geschiedenis van het Verenigd Koninkrijk, of werk van Chaucer of Shakespeare, ook expliciet aandacht aan de invloed van deze historische context en literatuur op de verandering van de taal. Denk ook eens aan lessen over

de invloed van het koloniale verleden of migratie op de taal en cultuur in verschillende doeltaalgebieden.

3. Heb expliciete aandacht voor het taalleerproces

Toon leerlingen hoe taalverwerving plaatsvindt door hen bijvoorbeeld te laten zien hoe ze woorden en zinnen uit de gegeven input (audio-, video- en tekstfragmenten) kunnen gebruiken in een daaropvolgende schrijf- of spreekopdracht. De leerlingen kunnen deze chunks vervolgens in een online woordenlijst invoeren (bijvoor-

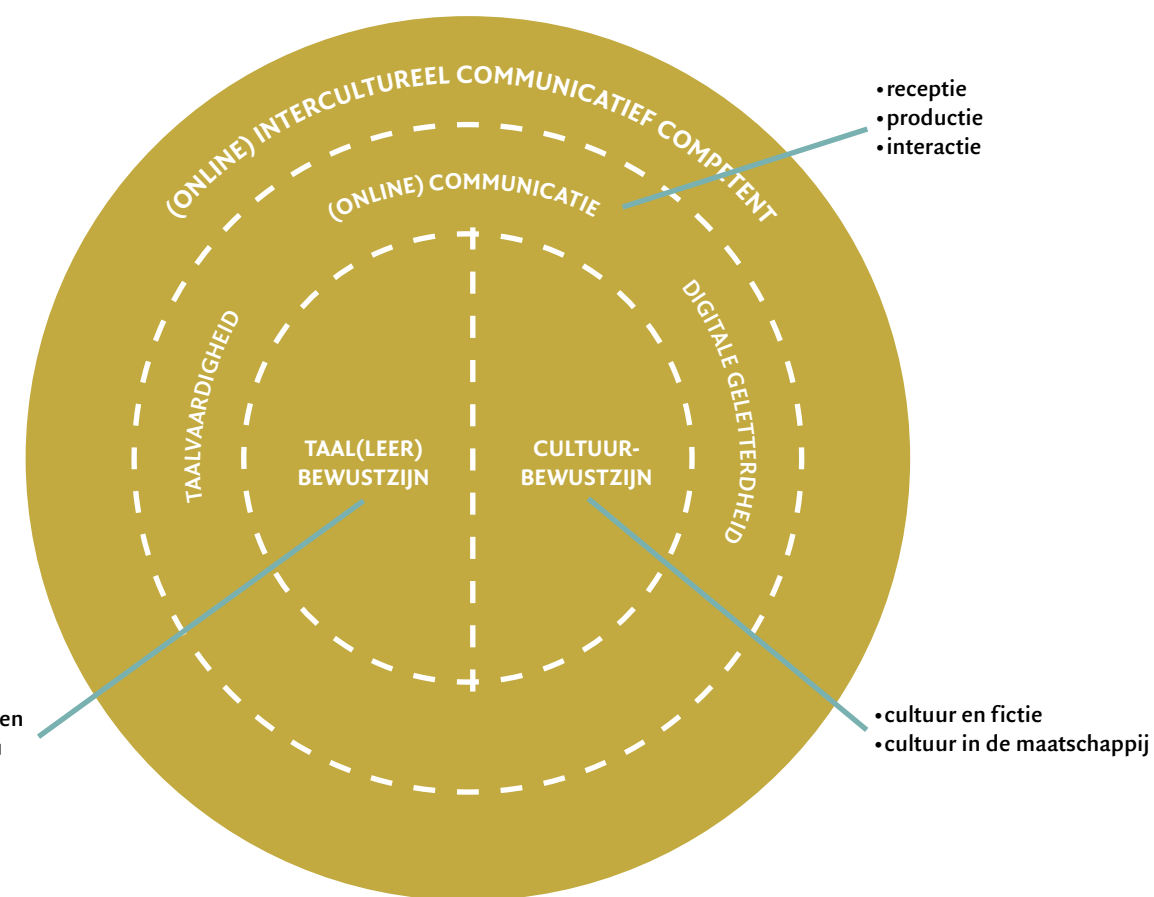
beeld Quizlet), waarmee ze wekelijks kunnen oefenen. Op deze manier leren ze hoe je ook na de middelbare school nieuwe taal kunt blijven leren.

4. Betrek digitale middelen in je lessen en heb aandacht voor kritisch brongebruik

Laat in je lessen zien hoe digitale middelen het communiceren zelf en het taalleerproces kunnen ondersteunen (Van de Guchte et al., 2022). Leerlingen kunnen bijvoorbeeld een videogesprek opnemen waarbij ze een sollici-

Kader 1. De door de vakvernieuwingscommissie voorgestelde drie domeinen

Figuur 1. Model ter begeleiding van het ontwerpen van materiaal voor de vakvernieuwing mvt

Besteed ook aandacht aan digitale geletterdheid, zoals het selecteren en waarderen van de bronnen die leerlingen gebruiken

tatiegesprek in de doeltaal voeren, een reclamefilmje maken voor Instagram of een multimediale nieuwspagina maken. Leer hun hoe ze hierbij vertaaltools en kunstmatige intelligentie zinvol in kunnen zetten. Besteed daarnaast ook aandacht aan digitale geletterdheid, zoals het selecteren en waarderen van de bronnen die ze gebruiken.

Ontwerpen

De opgedane inzichten zijn, na overleg met studenten, uitgedrukt in een model (zie figuur 1) dat het ontwerpproces van materiaal voor de vakvernieuwing kan ondersteunen. In dit model wordt uitgegaan van het aanbieden van taken waarbij de input taal-, literatuur- en/of cultuurkundig van aard is (binnenste ring). De stippellijntjes tussen de domeinen taal- en cultuurbewustzijn zijn aangebracht om te laten zien dat er, waar mogelijk, verbanden tussen de twee worden gelegd.

Over deze input communiceren (middelste ring) de leerlingen (online) via tekst, mondeling en/of beeld (met elkaar), ze leren de geschiktheid van digitale middelen te beoordelen en in te zetten ten behoeve van hun communicatie en ter ondersteuning van hun taalleerproces (denk bijvoorbeeld aan vertaaltools en kunstmatige intelligentie). Op deze manier verwerven leerlingen kennis over taal-, letter- en cultuurkunde en wordt hun productieve taalvaardigheid (output) en digitale geletterdheid vergroot.

Tussen de binnenste en buitenste ring zijn stippellijnen aangebracht omdat er zowel voor, tijdens als na de (online) communicatie aandacht kan zijn voor taal(ler)bewustzijn (bijvoorbeeld woordenschat, grammatica en uitspraak) en cultuurbewustzijn (bijvoorbeeld rekening houden met de percepties en context van de ander). Als laatste speelt digitale geletterdheid ook bij taal- en cultuurbewustzijn een rol omdat de leerling hier kan leren om de input vanuit multimediale bronnen op relevantie en betrouwbaarheid te beoordelen.

Dit brengt ons naar het doel van het taalonderwijs in

de buitenste ring: de meertalige leerling die zowel online als offline intercultureel communicatief competent is, en de wereld met open houding tegemoet treedt.

Thematisch werken

De voorgestelde domeinen voor de vakvernieuwing kunnen het mvt-onderwijs vakinhoudelijk naar een hoger plan tillen, waardoor de taallessen voor zowel de leerlingen als docenten aantrekkelijker worden. Docenten zouden thematisch kunnen werken, waarbij leerlingen zich inhoudelijk verdiepen in taal-, letter- en cultuurkundige onderwerpen en taalvaardig worden door (online) over deze inhoud mondeling of schriftelijk te communiceren. Zo worden de receptieve en productieve vaardigheden geïntegreerd aangeboden, op een manier die heel natuurlijk is. Je leest en luistert of bekijkt iets om er vervolgens iets over te kunnen zeggen of schrijven. Ook het Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA) zou thematisch vormgegeven kunnen worden, waarbij zowel thematische kennis als geïntegreerde vaardigheden getoetst worden. Thema's die mogelijk aan bod kunnen komen zijn taal en identiteit, meertaligheid, taal en macht, taalvariatie en taalgebruik, taal en technologie, taal in de kunst et cetera. De vakvernieuwing geeft docenten de ruimte om in de volle breedte en diepte te laten zien wat (het leren van) taal inhoudt, waardoor leerlingen maximaal profiteren en aangemoedigd worden om de waarde en schoonheid van taal te kunnen ontdekken.

LITERATUUR

- Berns, J., Canto, S., Jong, N. de, Knopp, E., Bruyn, B. Le, Lowie, W., Mearns, T., Michel, M., & Toonder, J. den. (2022). *Visie op de toekomst van het curriculum Moderne Vreemde Talen*. Meesterschapsteam Moderne Vreemde Talen.
- Guchte, M. van de, Batenburg, E. van, & Weijen, D. van. (2022). Enhancing target language output through synchronous online learner-learner interaction: The impact of audio-, video-, and text-chat interaction on learner output and affect. *TASK*, 2(2), 218–247.
- SLO. (2023). *Toelichting op conceptexamenprogramma's versie 1 moderne vreemde talen voor adviesperiode 3*.

Om de wereld om je heen te kunnen begrijpen is leesvaardigheid van groot belang. Hoe bevorder je de leesvaardigheid en het leesplezier bij leerlingen?

Ontdek Leesrijk, onderdeel van de methode Talent!

- Stimuleert leesmotivatie door keuze
- Versterkt samenhang tussen vaardigheden
- Flexibel en direct inzetbaar zonder voorbereiding

Leesrijk bestaat uit thematische leeskaarten die je in verschillende samenstellingen kunt inzetten: een startkaart lezen met transfermogelijkheden naar kaarten voor (meer) lezen, schrijven en woordenschat.

Zet je lessen Nederlands volledig naar je eigen hand met Talent.

